

Dr. Hüseyin Başol GÜLEÇ
Mülkiye Başmüfettişi

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde Mülki İdare Amirlerinin Görevleri

Ülkemizde yaşadığımız ortamı kanıksamış olmamız nedeni ile bazen basit ama yalın bazı gerçekleri kaçırabiliyor, bu konuda herhangi bir bilgi verildiğinde o konunun abartıldığını düşünüyoruz. Kadınların cinsiyet eşitliği/Kadınların insan hakları ve Aile içi şiddet konusu bunlardan biridir.

Ne zaman Türkiye’de kadınların cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konuları ile ilgili bir haber gündeme gelse bu kadarda değil şeklinde bir itiraz sesini duymak mümkündür. Son yıllarda ise özellikle medya konuyu sürekli gündemde tutmakta ve her gün basında bu konu ile ilgili haberlerin yer alması sıradan olmuştur.

Başta 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu olmak üzere Mülki İdare Amirlerine görev veren yasalar dikkate alındığında Valilikler ve Kaymakamlıkların konuyla ilgili görevlerinin varlığı kaçınılmaz olmaktadır. Gerçekte Kadınların insan hakları ve Aile içi şiddet konusunda ülkemizin durumu nedir?

Dünya Ekonomik Forumu’nun yayımladığı Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi 134 ülkeyi kadın erkek eşitliği açısından değerlendirmektedir. Bu amaçla Çalışma Yaşamı, Eğitim, Siyasal Güçlenme ve Sağlık alanlarında kadın erkek eşitsizliği ölçülmektedir. Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi 2009 yılı verilerine göre Türkiye

Türkiye’nin başta istihdam ve eğitim olmak üzere kadınlara yönelik alması gereken oldukça büyük mesafe bulunmaktadır.

134 ülke içerisinde 129. sırada, 2010 yılında 126, sırada, 2011 yılının mevcut duruma göre açıklanan bilgilerine göre 122. sıradadır.¹

Türkiye, ölçülen alanlarda gözlenen kadın erkek eşitsizliği açısından genel sıralamada 134 ülke içerisinde 122. konumdadır. Yıllar içerisinde olumlu gelişmeler olsa da sıralamada fazla bir değişiklik olmamıştır.

Ekonomik hayata/çalışma yaşamına katılma fırsatı bakımından 132. sırada, eğitime erişme bakımından 106. sırada, sağlık açısından 62. sırada, siyasal güçlenme bakımından ise 89. sıradadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) 2011 İnsani Kalkınma Raporu (Human Development Report 2011) ülkeler arasında İnsani Gelişim Endeksi (Human Development Index) ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Gelişim Endeksi (Gender Related Development Index) temelinde küresel bir sıralama yapar.

Bu endeksler, yaşam beklentisi, yetişkin okur-yazarlığı, eğitime katılma oranı ve gerçek gelir üzerinden geliştirilmektedir. Türkiye İnsani Gelişim Endeksi açısından dünyada 187 ülke içerisinde 92. sırada olup 2010 yılına göre 3 basamak ilerlemiştir.

Toplumsal Cinsiyete İlişkin Gelişim Endeksi açısından bakıldığında ise

¹ <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-2011/> Erişim Tarihi 14 Ekim 2011

77. sırada² olup 2009 yılı verileri ile karşılaştırıldığından Toplumsal Cinsiyete İlişkin Gelişme Endeksi bakımından kısmi bir ilerleme sağlandı-ğı ve Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı gelişme düzeyinin, genel insani gelişme düzeyinden düşük olan durumunda nispi bir iyileşme olduğu görülmektedir. UNDP raporunda kullanılan bir diğer ölçüt, Toplumsal Cinsiyet Güçlenme Ölçütüdür (Gender Empowerment Measure). Bu ölçüt; Kadın milletvekili, kadın bakan, üst düzey devlet memuru ve kadın yönetici, uzman meslek ve teknik alanlarda çalışan kadın oranları; kadınların kazancının erkeklerinkine oranı ve ülkede kadınların seçme-seçilme haklarını kazandıkları ve bir kadının Parlamento başkanı olduğu tarih değişkenlerine dayalı olarak geliştirilmektedir. Türkiye, bu ölçüte göre 187 ülke arasında 77. sıradadır. 2009 yılında ise bu oran 101/182 dir.

Türkiye'de Eğitim bakımından kadının durumu incelenecek olursa; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (KSGM) 2009 yılında hazırladığı "Türkiye'de Kadının Durumu" raporuna göre, Türk kadınının eğitim seviyesi son 10 yılda artış göstererek, yüzde 76,9 olan okuryazarlık oranı yüzde 80,4'e ulaştı.

Ancak, Türkiye'de okuryazar olmayanların yüzde 75,5'ini kadınlar oluşturuyor. Hala 5 kadından biri, yani yaklaşık 5 milyon 732 bin kadın, okuma yazma bilmiyor. Bunun yanında, kadınların yüzde 21,5'i okuryazar ama herhangi bir eğitim kurumundan mezun değil, yüzde 37,2'si ilkokul, yüzde 7,4'ü ortaokul ve dengi okul, yüzde 10,6'sı lise ve dengi okul ve sadece yüzde 3,9'u yüksek okul ve fakülte mezunu ol-

duğu görülmektedir. (1990 yılında bu oran % 1,8) Türkiye'de 3-5 yaş grubunda okul öncesi eğitim programına katılan 2,5 milyon çocuğun yüzde 48'ini kızlar oluşturuyor.

İlköğretim kademesinde 2007-2008 öğretim yılında okullulaşma oranı yüzde 97,4 iken bu oran erkek çocuklarda yüzde 98,5, kız çocuklarda yüzde 96,1 olarak gerçekleşti. İlköğretimin zorunlu olmasına rağmen, okul terki oranı yüzde 13,5. Okul terkleri kızlarda erkeklere göre daha yüksek görülürken bu özellikle beşinci ve altıncı sınıflarda yoğunlaşıyor. Güzel sanatlar liselerinde kızların, fen ve spor liselerinde erkeklerin katılımının yüksek olması, "toplumsal cinsiyet ayrımı" olarak değerlendiriliyor. İş gücü piyasasına ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik liselere devam eden öğrencilerin yüzde 41,1'ini kızlar oluşturuyor. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda ise erkeklerin oranı yüzde 57, kızların ise yüzde 43.

Üniversite eğitimi alanların yüzde 43'ünü kadınlar oluşturuyor. Kadınlar daha çok diş hekimliği, eczacılık, edebiyat, dil, tarih ve coğrafya, fen, eğitim, güzel sanatlar, ilahiyat ve mimarlık fakültelerini tercih ediyor. Yaygın eğitim kapsamında, mesleki kursları bitirenlerin yüzde 54,2'sini, sosyo-kültürel kursları bitirenlerin yüzde 53'ünü ve okuma-yazma kurslarını bitirenlerin de yüzde 67,5'ini kadınlar oluşturuyor.³

Ülkemizde kadınların eğitim durumu dünya ile kıyaslandığında, Almanya'nın kadın ve erkek okuryazarlığının % 99, İngiltere'de her iki cinsiyet için % 99, Polonya'da her iki cinsiyet için % 100, Filipinler'de kadın % 99, erkek % 93, Endonezya'da

CEDAW "Kadınların insan hakları anayasası" olarak kabul edilmektedir. CEDAW sözleşmesi soyut bir toplumsal cinsiyet eşitliğini değil kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini hedefler.

Kadın % 87 erkek % 94, Kuveyt'te, kadın % 91 erkek % 94 olduğu görülmektedir.⁴

Görüldüğü üzere özellikle eğitim konusunda Türkiye son 20 yılda kadınların eğitimi konusunda önemli gelişme sağlamış olmasına rağmen sorun halen aşılmış görülmemektedir.

Sağlık açısından konu ele alındığında; Hacettepe Üniversitesi'nin 2005 yılında yayınlamış olduğu "Türkiye Ulusal Anne Ölümleri Raporuna" göre tüm dünyada anne ölüm sayısı 536.000 olarak belirlenmiştir. Türkiye'de bu sayı 650, ABD'de 440 Birleşik Krallık'ta 51, Almanya'da 29, Avusturya'da ise 3'tür. Doğum nedeni ile hayat boyu ölüm riski altında anne sayısı dünyada her 92 kadından biri iken, Türkiye'de 880, ABD'de 4.800, Birleşik Krallık'ta 8200, Almanya'da 19.200, Avusturya'da ise 21.500 anneden biri bu riski taşımaktadır. 100.000 canlı doğumda anne ölüm oranı Türkiye'de 44, ABD'de 11, Birleşik Krallık'ta 8, Almanya'da 4, Avusturya'da ise 4 olup dünya ortalaması 400'dür.⁵ Türkiye'de 2005 yılında 53 ilde yürütülen "Anne ölüm nedenleri"ne yönelik yapılan araştırma göstermiştir ki, 5 anne ölümünden 4'ü önlenabilir nedenlere bağlı meydana gelmektedir.

² <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=328> Erişim Tarihi 14 Ekim 2011

³ http://www.ksgm.gov.tr/Pdf/Turkiyede_kadının_durumu_Raporu Erişim Tarihi 15 Ekim 2011

⁴ <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=328> Erişim Tarihi 14 Ekim 2011

⁵ http://www.ksgm.gov.tr/Pdf/Turkiyede_kadının_durumu_Raporu Erişim Tarihi 15 Ekim 2011. Anne Ölüm Oranları, WHO, UNICEF, UNFPA ve Dünya Bankası tahminleri

**İçişleri Bakanlığının
17.09.2010 tarih ve 2010/65
sayılı “Tehdit Alan Kişilerin
Korunması” konulu genelgesi:
İçişleri Bakanlığınca
bu genelge ile ilk defa
mevzuatta açık bir biçimde
düzenlenmemiş olan tehdit
olgusu ve bunun sonucu mülki
makamlar aracılığıyla kolluk
tarafından alınacak önlemlere
ilişkin bir ikincil düzenleme
yapılmıştır.**

Türkiye’de kadının çalışma yaşamına katılma rakamları incelendiğinde, Cinsiyete Göre İşgücüne Katılma Oranları değerlendirildiğinde erkeklerde işgücüne katılım % 69.8 ike bu oran kadınlarda % 23.6 olup kırsal alanda çalışan olarak değerlendirilen kişilerin ücretsiz aile işçisi olduğunda rakamlar farklı boyut kazanmaktadır.

Kadınlardan işveren olarak çalıştığını bildirenlerin % 29’u, ücretli çalışanlarının % 22’si, kendi hesabına çalışanların % 92’si, yevmiyeli çalışanların % 94.5’nin toplamda ise % 94’ünün bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadan çalıştıkları görülmektedir. Kırsal alanda kadınların % 89,1’i kentte ise % 36,6’sı kayıtdışı çalışmaktadırlar.⁶ Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı % 29 iken bu oran Almanya’da % 67, İngiltere’de % 69, Polonya’da % 58, Endonezya’da % 53, Suudi Arabistan’da % 19’dur.

Eğitim düzeyine göre iş gücüne katılım oranı, yüksek öğretim mezunu kadınlarda yüzde 70, lise altı eğitimlilerde ise yüzde 22 olarak gerçekleşiyor. Türkiye açısından diğer AB ülkelerine göre farklı ve daha iyi durumda olan bir durum ise nitelikli

iş kolları olan bazı dallarda kadınların başarısıdır. Türkiye’deki öğretim elemanlarının yüzde 39’unu, profesörlerin, doktor ve operatörlerin yüzde 29’unu, mimarların yüzde 37’sini, avukatların ise yüzde 33’ünü kadınlar oluşturuyor.

İlköğretimde çalışan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 49, orta öğretimdeki kadın öğretmenlerin oranı yüzde 41 iken, okul müdürlerinin sadece yüzde 8,8’i, müdür yardımcılarının ise yüzde 11 kadın.

Karar alma mekanizmalarında kadının yönetici oranı Türkiye’de yüzde 6 iken, bu oran ABD’de yüzde 46, Rusya’da yüzde 39, Almanya’da yüzde 36, İngiltere’de yüzde 33, İtalya’da yüzde 29, Yunanistan’da yüzde 26.

Parlamentoya katılım oranı ise Türkiye’de yüzde 9, İsveç’te yüzde 47, İspanya’da yüzde 36, Almanya’da yüzde 32, İngiltere’de yüzde 20, ABD’de yüzde 16, Yunanistan’da yüzde 14.

Tüm bu veriler göstermektedir ki Türkiye’nin başta istihdam ve eğitim olmak üzere kadınlara yönelik olmak üzere alması gereken oldukça büyük mesafe bulunmaktadır.

Avrupa Birliği 2005 yılı Katılım Öncesi Mali Yardım Programı kapsamında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün de içinde bulunduğu uluslararası bir konsorsiyum tarafından gerçekleştirilen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İç Şiddet Araştırması Türkiye’de aile içi şiddeti bugüne kadar en kapsamlı olarak incelemiş olan araştırmadır.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre; Aile mahremiyetinin bir unsuru olarak görülerek gizlenen, bu sebeple de mücadele edilmesi ve önlenmesi güç bir olgu olarak ortaya çıkan

aile içi şiddete, daha çok genç kadınlar maruz kaldığı, şiddete uğrayan kadınların yüzde 15.2’si 12-16, yüzde 11.4’ü 17-20, yüzde 3.9’u 21-30, yüzde 5.2’si 31-40, yüzde 2.5’i 41-50, yüzde 1.3’ü ise 51-60 yaş arasında olduğu, aile içi şiddetin, çekirdek ailelerde daha sıklıkla görüldüğü, kadınların % 41,9’unun yaşam boyu süre içinde, % 13,7’sinin son 12 ay içinde aile şiddet gördükleri, kentsel alan kırsal alanda ve gelir düzeyine bağlı olarak aile içi şiddet oranlarının birbirine yakın olduğu, yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranının % 25, yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı % 48,5, olduğu, her 10 kadından biri gebeliği sırasında fiziksel şiddete maruz kaldığı, şiddet yaşayan kadınların sağlık sorunları yaşama, intihar etmeyi düşünme ya da deneme olasılıkları en az iki kat arttığı, kadınlara yönelik şiddet eylemlerinin en belirgin nedeninin, toplumda kabul gören genel ahlak ve namus anlayışı olduğu, bu anlayışa uymadığı iddia edilen kadınların, şiddetle cezalandırıldığı, yaralama ve öldürme gibi ağır şiddet eylemlerinin toplumsallaştırıldığı ve geleneksel ahlak ve namus anlayışıyla meşrulaştırıldığı, kadınların yüzde 39’unun “yemeği yakma”, “kocasına karşılık verme”, “parayı lüzumsuz yere harcama”, “çocukların bakımını ihmal etme” ve “cinsel münasebette bulunmayı reddetme”yi erkeklerin kadınları dövmesi için haklı bir neden olarak gördüğü, şiddeti kabullenme durumunun kadının eğitimine göre büyük farklılıklar gösterdiği, eğitimi olmayan ya da ilkokul bitirmemiş kadınların yüzde 62’sinin, lise ve üzeri eğitim almış kadınların ise yüzde 8,8’inin fiziksel şiddet için belirtilen nedenlerden birini haklı bul-

⁶ http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8 2007 yılı verileri Erişim Tarihi 15 Ekim 2011

duğu bulguları ortaya çıkarılmıştır.⁷

Türkiye’de 2002 yılında 66, 2003 yılında 83, 2004 yılında 164, 2005 yılında 317, 2006 yılında 663, 2007 yılında 1011, 2008 yılında 806, 2009 yılının ilk 9 ayında 953 kadının aile içi şiddet nedeni ile öldürüldüğü Adalet Bakanı tarafından bir soru önergesine verilen cevapta açıklanmıştır.⁸

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise Opuz v Türkiye kararı ile aile içi şiddetin etkin olarak önlenmediği ve kişilerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesinde yer alan Yaşam Hakkı ve 3. maddesinde yer alan Kötü Muameleye uğramama hakkı (İşkence yasağı) hükümlerini uygulayarak Türkiye aleyhine ihlal kararı vererek tazminata mahkum etmiştir. Opuz kararı aile içi şiddet konusunda mahkemenin tüm Avrupa Konseyi ülkeleri içinde (47 ülke) tek karar olma özelliği taşımaktadır.

Türkiye’nin Ulusal Yükümlülükleri açısından bakıldığında; Türkiye’nin de 1986’dan bu yana taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) kadınların insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini düzenleyen temel uluslararası bir metindir.

CEDAW BM’nin sekiz temel insan hakları sözleşmesinden birisidir. Türkiye CEDAW Sözleşmesi’ne 19 Ocak 1986’da taraf olmuştur. CEDAW’ın denetleme organı: BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesidir. (CEDAW Komitesi). Sözleşmeye taraf olan devletleri verdikleri belgeler ve veriler

üzerinden, gerekirse bizzat yerinde inceleme yaparak denetler. Söz konusu Sözleşme uluslararası hukuk açısından bağlayıcı nitelikte ve tüm dünyada insan hakları çevrelerince “kadınların insan hakları anayasası” olarak kabul edilmektedir.⁹ CEDAW sözleşmesi Soyut bir toplumsal cinsiyet eşitliğini değil kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini hedefler.

Kadınlara karşı ayrımcılığın ‘gecikmeksizin’ (Md.2) ortadan kaldırılmasını öngörür. ‘Geçici özel önlemler’i ayrımcılık kabul etmez (Md.4). Kadınların ‘birey’ olarak haklarını vurgular. Hem yasal (de jure) hem de uygulamada (de facto) eşitliğin gerçekleşmesini amaçlar. Hem kamusal hem de özel alanda ayrımcılığın yok edilmesini öngörür. Amacı ve sonuçları açısından ayrımcılığa; doğrudan ve dolaylı ayrımcılığa; kasıtlı ve kasıtsız ayrımcılığa karşıdır. Devleti yalnızca resmi görevlilerce gerçekleştirilen eylemlerden değil bütün diğer gerçek ya da tüzel kişilerin (şirketler, bireyler, vd.) eylemlerinden de sorumlu tutar. Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve ‘diğer bütün alanlara’ (Md.1) ilişkin olarak geniş ve ilerlemeci bir haklar anlayışına sahiptir.

Ayrımcı gelenekler, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri gibi kültürel faktörleri kadınların insan haklarından yararlanmalarını kısıtlayan unsurlar olarak tanımlar, dönüştürmelerini öngörür. CEDAW komitesi Türkiye hakkında bugüne kadar 6 adet ulusal rapor düzenlemiş ve raporlarında Türkiye’de fiili ve hukuki alanlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair konulara dikkat çekmiştir. Yine AB Komisyonu (2006, 2007 ve 2008 Türkiye İlerleme Raporlarında ve Avrupa Parlamentosu Kadın

Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi (2006 ve 2007 raporları) gibi uluslararası kuruluşlar kadın-erkek eşitliği ve kadınların insan hakları açılarından Türkiye’yi düzenli olarak değerlendirmektedirler.

Bu raporlarda genel olarak kadınların insan haklarına ilişkin yasal değişiklik ve düzenlemeler olumlu olduğu ancak Kadınların siyasi yaşama katılımı, eğitim ve sağlık haklarında kadın-erkek eşitliği, kadınların çalışma yaşamına etkin katılımı, kadınların ekonomik ve toplumsal hayata katılımı, kanun önünde kadın-erkek eşitliği ve evlilik kurumunda eşitlik gibi alanlarda ve uygulamada (de facto durum) yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Gerek AB ilerleme raporları gerekse CEDAW sözleşmeleri gereği T.C.Anayasasının 90. maddesinde yer alan “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” hükmü gereği doğrudan uygulama zorunluluğu vardır.

Türkiye’nin durumu ve yükümlülükleri ile uygulama eksikleri bu şekilde belirlenmiş iken Mülki İdare Amirlerine bu sorun karşısında düşen pay nedir?

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu çerçevesinde Türk Kamu Yönetimi Modeli mülki idare amirlerini merkezi idarenin adliye ve askeriye hariç taşradaki tüm kamu hizmetlerinin

⁷ <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet.shtml> ve <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/anasayfa> Erişim Tarihi 15 Ekim 2011

⁸ <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=21877&page=2> Erişim Tarihi 15 Ekim 2011

⁹ Prof. Dr. Feride Acar ve Hakkı Onur Arıner, Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Şubat 2009, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 656 s. 9. Ankara ayrıca http://www.mulkiyeteftis.gov.tr/default_B0.aspx?content=166 Erişim Tarihi 15 Ekim 2011

**Gerek aile içi şiddet olayları
gerek diğer cinayet, yaralama,
tehdit, kurşunlama, mala
zarar verme gibi olaylar
sırasında veya sonrasında,
kişiler can güvenliklerinin
bulunmadığı gerekçesi ile
koruma önlemi istemekte
bazen de bu talepler adli
makamlar vasıtasıyla mülki
amirlere gelmektedir.**

yürütülmesinden sorumlu ve devletin taşradaki en üst düzey yetkilileri konumunda örgütlemiştir.

Bu bağlamda mülki amirler, askeriye ve adliye dışında neredeyse tüm devlet hizmetlerinin (eğitim, sağlık, sosyal kültürel konular vs.) yürütülmesinden ya doğrudan veya amiri oldukları birimler (diğer Bakanlıklarca yürütülen hizmetler) vasıtasıyla sorumludurlar.

Bu nedenle, kadınların insan hakları ve kadın-erkek eşitliği ve aile içi şiddet konusunda da mülki idare amirlerinin, yetkili oldukları bölgelerde doğrudan etkili olacakları ve sorumluluk taşıdıkları söylenebilir.

5393 sayılı Belediye Kanunu kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve kadınların insan hakları bakımından son derece önemli ve eşit uluslararası uygulamada da az görünen örnek nitelikli bir madde içermektedir. Kanunun "Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları" başlığını taşıyan üçüncü Bölüm'de yer alan 14. maddesinde Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelere, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma görevi verilmiştir.

Kanunun hükmü kapsamında giran çok sayıda belediye bulunma-

sına karşılık bu sayı halen 59'dur. Mülkiye Teftiş Kurulunun her yıl düzenlediği rutin teftişlerde mutlaka incelenmesini istediği hususları belirlediği "görev emri"ne Belediyelerde kadın sığınma evi açılıp açılmadığı, açılmamış ise kanunda yer alan açık hükme karşılık gerçekleştirilmeme nedenlerinin incelenmesi konusu da eklenmiştir.

Böylece İçişleri Bakanlığı Belediyeler üzerinde idari vesayet denetimi ile sadece kadınların insan haklarının sağlanması ve aile içi şiddetin önlenmesi konusunda konunun sadece yasal düzenlemede kalmasını, uygulamaya geçirilmesine yönelik pozitif yükümlülüğünü de yerine getirmektedir.

2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi; "Çocuk ve Kadınlara Yönelik şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi Türkiye'nin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda son derece önemli bir gelişmedir.

Kadın hakları konusunda dünya standartlarında düzenlemeleri, Başbakanlık seviyesinde Türkiye'nin dört bir yanındaki mülki idare amirlerine ileten bu Genelgenin değindiği önemli mevzulardan bazıları şunlardır: Genelge, kadına karşı şiddetin ülkemizde güncel bir konu olduğunu kabul etmekte, yeni ve acil çözüm bulunması gerektiğini açık bir şekilde belirtmektedir.

Kadınlara karşı şiddete "bütünsel" bir perspektiften yaklaşan Genelge, bu çerçevede ekonomik kalkınma ve eğitim düzeyinin yükseltilmesinin ve bu amaç için kamu kurum ve kuruluşlarının sivil toplum örgütleri ile yapacakları işbirliğinin önemini vurgulamaktadır.

Belirtilen bu amaçlar doğrultusunda Türkiye'de kadın haklarının geliştirilmesi Genelgede "Kadına Yönelik şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar", "Töre/Namus Cinayetleri Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması gereken Kurumlar" ve "Medya ve şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar" başlıkları altında düzenlenmiştir. Bu başlıklar "öneriler", "sorumlu kurum" ve "işbirliği yapılacak kurum/kuruluş" şeklinde üç temel kategoriden ibarettir.

Genelgenin bütünsellik anlayışının bir ifadesi olarak öneriler "koruyucu ve önleyici tedbirler", "hizmet kurumları", "eğitim", "sağlık" ve "hukuk" gibi geniş bir yelpazede detaylı bir şekilde sunulmuş, her bir öneri maddesi iç, in sorumlu devlet kurumu ve o konu üzerinde işbirliği yapabileceği diğer devlet kurumları belirtilmiş, Sivil Toplum Kuruluşlarıyla işbirliğinin önemine her fırsatta değinilmiştir.

İçişleri Bakanlığının 17.09.2010 tarih ve 2010/65 sayılı "Tehdit alan Kişilerin Korunması" konulu genelgesi: İçişleri Bakanlığı bu genelge ile ilk defa mevzuatta açık bir biçimde düzenlenmemiş olan tehdit olgusu ve bunun sonucu mülki makamlar aracılığıyla kolluk tarafından alınacak önlemlere ilişkin bir ikincil düzenleme yapılmıştır.

Medyanın düzenli olarak aile içi şiddet sonrası ölümleri, tehdit sonucu işlenen bazı cinayetlerden devleti sorumlu tutan haberleri, Opuz kararı ile aile içi şiddet sonucu meydana gelen ölümden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin devleti sorumlu tutması ve kişiler arası meydana gelen olaylarda yaşam hakkının ih-

lalinden kamunun sorumluluğunun doğması sonucu böyle bir düzenlemenin yapılması zaruri olmuştur.

Gerek aile içi şiddet olayları gerek diğer cinayet, yaralama, tehdit, kurşunlama, mala zarar verme gibi olaylar sırasında veya sonrasında, kişiler can güvenliklerinin bulunmadığı gerekçesi ile koruma önlemi istemekte bazen de bu talepler adli makamlar vasıtasıyla mülki amirlere gelmektedir.

Konuya ilişkin düzenlemeler her ne kadar 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 1 ve 2 nci maddeleri ile 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11 inci maddesinde genel hükümler yer almakla birlikte, yapılacak işlemlere ilişkin açıklayıcı hükümler bulunmaması, bu konuda sadece 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 20 nci maddesi gereğince çıkarılan Koruma Hizmetleri Yönetmeliğinin, korumaya alınabilecek kişilerin düzenlendiği 10 uncu maddesinde “çeşitli sebeplerle can güvenliklerinin ciddi ve harici tehdit altında olduğu anlaşılanların, talepleri halinde korumaya alınabilmelerine” ilişkin açık bir hüküm bulunması nedeniyle tehdit nedeni ile kişilerin can güvenliğinin söz konusu olduğu durumlarda yapılacak işlemler ve alınacak tedbirler genelgede düzenlenmiştir.

İçişleri Bakanlığı 19.02.2010 tarih ve 2010/10 sayılı Genelgesi; Genelge ile Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini sağlamaya yönelik olarak İçişleri Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Türkiye Temsilciliği tarafından “Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı” kapsamında 2006-2009 yılları arasında altı pilot ilde (İzmir, Kars, Nevşehir,

Şanlıurfa, Trabzon ve Van) uygulanan çalışmalarının başarılı sonuçlarının tüm ülkede uygulanmasını sağlamaya yönelik çalışmalar belirlenmiştir.

Bu kapsamda kadın ve kız çocuklarının hayat kalitesinin yükseltilmesine yönelik çalışmalara öncelik verileceğine dair bir taahhüt belgesi olan Yerel Eşitlik Eylem Planlarının tüm illerde uygulamaya geçirilmesi, kadın erkek eşitliğine yönelik çalışmalarının eşgüdüm ve izlenmesini sağlamak üzere İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları kurulması, Valilik ve Belediyelerde eşitlik birimleri oluşturulması, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclislerinde, kadın erkek eşitliği komisyonları kurulması, bu çalışmaların yanı sıra kentsel hizmetler kapsamında; yeni kadın danışma merkezleri, toplum merkezleri, kız yurtları, ara istasyonlar ve sığınma evleri, kreş, bebek bakım ve emzirme odaları kurulması ayrıca kız çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim imkânları artırılması gibi çalışmaların yurt çapında geliştirilmesi istenilmektedir.

Yukarda genelgede belirlenen hususların hayata geçirilmesi için gerekli önlemleri almak ve çalışmaları yapmak 5442 sayılı İl İdaresi Kanunun Vali ve Kaymakamların görevlerini düzenleyen 9. ve 31. madde hükmü gereğidir.

Kadın haklarına ilişkin mevzuatta önemli gelişmeler yaşandığı görülmekle birlikte, Türkiye’nin karşı karşıya olduğu temel sorun mevzuattaki ilerlemelerin uygulamaya yansıyamaması olduğudur. Tam da bu noktada Türkiye’nin dört bir köşesine teftişe giden mülkiye müfettişlerinin, kadınların insan haklarının korunması ve bu alandaki evrensel değerlerin Türkiye’nin yereline taşın-

ması konusunda nasıl hayati bir rol oynayabilecekleri görülmektedir.

Müfettişlerin teftiş süreçlerindeki deneyimlerinin ve mülki idare amirlerinin bu süreçten beklentilerinin irdelenmesi, yeni uygulama ve iyileştirmelere kaynak oluşturacak önemli unsurlardır.

Projeler; Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığınca Danimarka Hükümeti arasında yürütülmekte olan “Türkiye Siyasi Kriterler Programı II” projesi kapsamında; “İnsan Hakları Işığında Kadın Hakları” konusunda pilot 2 ilde Mülki Amirler ve kolluk yetkililerine, Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde Mülkiye Müfettişlerine yönelik olarak 5 ayrı çalıştay gerçekleştirilerek hedef kitleye farkındalık kazandırılmaya çalışılmış, çalışmaların başarılı olması üzerine çalışmalar 10 ayrı bölgesel çalıştaylar halinde 61 ilin mülki amirleri ile kolluk görevlilerini kapsayacak şekilde genişletilmiş olup çalıştaylar kasım ayında başlayacaktır. Konu ile ilgili akademisyenlere bir kitap ve el kitapları hazırlatılarak yayınlanmıştır.¹⁰

Yine İngiltere Hükümeti ile Mülkiye Teftiş Kurulu arasında “AB Standartları Işığında Tehdit Altında Olan İncinebilir Grupların ve Özellikle Kadınların Korunması” projesi Temmuz 2010 tarihi ile başlamış olup, akademisyenlere konuyla ilgili yasal mevzuatın belirlenmesi ile uygulamada ve mevzuatta belirlenecek boşlukların belirlenerek Reform izleme kuruluna tavsiyelerde bulunmak üzere çalışma başlatılmıştır.

Proje kapsamında kasm ayından itibaren belirlenmiş 10 ilke konunun paydaşlarına yönelik farkındalık eğitimi vermeye yönelik çalıştaylar düzenlenecektir.

¹⁰ Prof. Dr. Feride Acar ve Hakkı Onur Arıner, Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Şubat 2009, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 656 Ankara Kitap dijital olarak http://www.mulkiyeteftis.gov.tr/default_B0.aspx?content=166 adresinden indirilebilir.